

рмаційне забезпечення процесу іноземного інвестування; сприяння реалізації системи інвестиційних проєктів, що мають суттєвий вплив на розвиток економіки області; підвищення ефективності державного управління процесами іноземного інвестування на регіональному рівні.

Література.

1. Боліновська Н. Я. Інвестиційна діяльність в умовах ринкової трансформації економіки України / Н. Я. Боліновська // За матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції „Сучасні тенденції і проблеми розвитку інвестиційно-будівельного комплексу”. - Тернопіль, 2007. – С. 108 - 110.

2. Власюк Ю.О. Державне регулювання інвестиційної діяльності / Ю.О. Власюк // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва / Сер. «Економіка АПК і природокористування», 2007. – № 8. – С.79-83.

3. Маловичко А.С. Проблеми оцінки інвестиційної привабливості підприємств / А.С. Маловичко // Економіка і регіон. Науковий журнал. – Полтава: ПНТУ, 2006. - №4. – С. 126-129.

УДК 631.16:658:633.635

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН У ФУНКЦІОНУВАННІ АПК

Погрішук Б.В., д.е.н., доцент, Чорнодон В.І., к.е.н., доцент,

Вінницький інститут економіки

Тернопільського національного економічного університету

У роботі розглянуто питання підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, обґрунтовано потребу в удосконаленні форм виробничої інтенсифікації, визначено елементи системи формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств під впливом організаційно-економічних чинників сучасного середовища функціонування АПК.

In this paper we considered increasing the efficiency of agricultural production, justified the need for improved forms of production intensification, defined the elements of the formation of innovative potential of agricultural enterprises under the influence of organizational and economic factors of modern agricultural environment functioning.

Постановка проблеми. У розвитку сільськогосподарського виробництва винятково важливе значення мають інноваційні пріоритети. Оскільки активізація інноваційної діяльності підприємств є необхідною умовою розвитку економіки, зокрема виробничої сфери, підвищення якості продукції та зростання ринкових можливостей підприємств, появи нових товарів, а також разом, за допомогою якого відбувається адаптація до змін у зовнішньому середовищі.

Ефективний розвиток сільського господарства можливий лише на основі інтенсифікації та впровадження досягнень науково-технічного прогресу в АПК. Проблема інтенсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств набуває особливого значення у зв'язку із зменшенням рівня ресурсного забезпечення та потреби у формуванні та ефективному використанні виробничого потенціалу.

Об'єктивна необхідність інтенсифікації обумовлена цілим рядом факторів, серед яких слід назвати в першу чергу такі, як зростаюча потреба населення в продуктах харчування, бурхливий розвиток науково технічного прогресу, неможливість розширення площ сільськогосподарських угідь, придатних для виробництва продукції [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інтенсифікації та ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва відображено в працях таких вчених-економістів, як: В. Андрійчук, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Голік, В. Десятов, В. Камаєв, В. Лагодієнко, О. Лазарева, Я. Лапкес, В. Логінов, І. Лукінов, М. Малік, В. Мартьянов, В.Я. Месель-Веселяк, О. Онищенко, Б. Пасхавер, Н. Переверзієв, І. Романенко, П. Саблук, А. Сокол, Л. Тарасевич, О. Олійник, М. Федоров, В. Юрчишин та ін. Щодо інноваційної діяльності, то вона досліджується в працях В. Александрова, Ю. Бажала, А. Гальчинського, В. Гейця, С. Герасимчука, П. Завліної, М. Крупка, А. Кузнєцова, О. Лапко, В. Мединського, Б. Пасхавера, В. Петрова, В. Семиноженка, Н. Сіренко, В. Ситника, В. Трегобчука, Р. Фатхутдінова, Л. Федулової, Й. Шумпетера, О. Шубравської, М. Чумаченка та ін. Втім особливо актуальним у сучасних умовах господарювання є дослідження питань інтенсифікації в контексті інноваційних змін, що відбуваються у функціонуванні агропромислового комплексу.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження питань підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва шляхом обґрунтування сучасних форм виробничої інтенсифікації та визначення елементів системи формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсифікація виробництва – процес суспільного виробництва, що базується на застосуванні більш ефективних засобів, предметів праці, більш кваліфікованої робочої сили, передових форм і методів організації праці, зростаючої інформованості тощо у відповідності з найновішими досягненнями науково-технічного прогресу [2]. Інтенсифікація виробництва суттєво відрізняється від екстенсивного розвитку суспільного виробництва, яке базується на кількісному зростанні засобів виробництва, робочої сили, незмінних формах і методах організації виробництва і носить затратний характер.

Інтенсифікація сільського господарства – це процес концентрації сукупних затрат уречевленої і живої праці на одній і тій самій земельній площі (а в тваринництві – на голову худоби) для збільшення виходу продукції і підвищення економічної ефективності її виробництва [3, с.63]. Як економічний процес, інтенсифікація сільського господарства відображає одну з важливих закономірностей його розвитку, що супроводжується науковими, технічними й організаційно-економічними заходами вдосконалення виробництва.

Вплив інтенсифікації на розвиток сільського господарства зумовлений можливістю підвищення економічної ефективності виробництва та передбачає зростання його продуктивності на основі підвищення рівня технічного забезпечення, широкого використання новітніх засобів виробництва та залу-

ченні кваліфікованих кадрів. Високі кінцеві результати інтенсифікації сільськогосподарського виробництва забезпечуються в результаті послідовного поєднання процесів вдосконалення і раціонального використання всіх його чинників.

Інтенсивний розвиток сільського господарства відбувається на основі впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу на усіх стадіях виробничого процесу, в т.ч. шляхом активізації процесів механізації і автоматизації виробництва, що сприяє підвищенню його економічної ефективності.

Широке впровадження нової техніки та технологій у сільському господарстві сприяє виробничій інтенсифікації та зумовлює зменшення потреб у робочій силі при одноразовому зростанні складної праці, внаслідок чого зростає продуктивність праці. Втім потенційно ефективні нововведення не впроваджуються або впроваджуються з великою затримкою у часі (внаслідок помилок в оцінці строків впровадження, недосконалої організації інноваційних процесів та відсутності розвинутої інноваційної інфраструктури).

Розглядаючи окремі елементи системи формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств з метою підвищення конкурентоспроможності продукції на ринку та виявлення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, зростає необхідність у втіленні в практику господарювання того чи іншого виду нововведення, оцінки його стану й визначення напрямків розвитку. Це дозволяє стверджувати, що основою формування інноваційного потенціалу є внутрішні резерви підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на засадах матеріало- і ресурсозберігаючої форми інтенсифікації, яка передбачає застосування більш економічних предметів праці і більш раціонального використання предметів праці, а також споживання меншої кількості сировини, електроенергії та інших видів ресурсів.

Як зазначає В.Г. Андрійчук [4] : «під інтенсивністю слід розуміти концентрацію до оптимального рівня авансованого капіталу на 1 га земельних угідь, що забезпечує випереджаюче збільшення виробництва продукції з цієї площі і підвищення ефективності використання вкладених ресурсів». З розвитком науково-технічного прогресу у сільсько-господарському виробництві змінюється співвідношення між затратами уречевленої і живої праці – частка першої зростає, а другої, відповідно, зменшується.

Під інтенсифікацією розуміють не лише концентрацію капіталу на одній і тій самій земельній площі, а і враховують досягнуті результати виробництва. Причому концентрація авансованого капіталу в розрахунку на 1 га земельних угідь повинна відбуватись до певного оптимального рівня [5, с. 70].

У системі заходів щодо забезпечення економічного зростання діяльності сільськогосподарських підприємств на основі інтенсифікації землекористування досить вагоме місце повинно належати агропромисловій інтеграції (при цьому важливу роль мають відігравати оптимізація розмірів сировинних зон переробних підприємств, транспортних потоків сировини і технологічних відходів переробки, покращання використання побічної продукції, сприяння

процесам спеціалізації і концентрації аграрних підприємств, вирішенню їх соціальних проблем) та обґрунтованому здійсненню їх кооперування (яке забезпечує одержання на одиницю затрат максимумів продукції та прибутків за умови державного регулювання і підтримки його розвитку) [6].

Критеріальним показником рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва може бути показник сукупної ресурсовіддачі, який визначається як відношення вартості валової продукції в порівняльних цінах до вартості ресурсного потенціалу. Особливої уваги сьогодні, в умовах ринку, вимагає незадовільний стан навколишнього природного середовища, який обумовлений веденням інтенсивного сільськогосподарського виробництва.

Значний вплив на інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва здійснює розвиток ринкових відносин, що супроводжується введенням приватної власності на землю і майно та є основою сучасного аграрного виробництва.

Розвиток сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі є передумовою підвищення конкурентоспроможності продукції, що виробляється, сприяє збільшенню інвестиційних надходжень, вирішенню проблеми зайнятості населення, формуванню виробничої, ринкової й інвестиційної інфраструктури.

В умовах прискорення процесів світової інтелектуалізації саме новітні технології стають тією основою, яка визначає сучасне виробництво, форми його організації та управління, надає можливість досягнення конкурентних переваг для успішної діяльності того чи іншого суб'єкта господарювання, визначає питання якісного й ефективного його розвитку. Враховуючи обмеженість виробничих ресурсів, їх високу вартість, рівень конкуренції як в країні, так і за рубежом, сільськогосподарським товаровиробникам необхідно активно впроваджувати інновації на усіх стадіях виробничого процесу.

Виникнення та інтенсивність прояву внутрішніх факторів безпосередньо залежить від діяльності сільськогосподарських підприємств, системи ресурсного забезпечення, характеру організації системи стратегічного управління, системи загального менеджменту тощо. Тобто ці фактори характеризують умови внутрішнього середовища підприємства з точки зору його конкурентоспроможності, ефективності адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища. Саме ця група факторів є найбільш значимою для забезпечення стійких конкурентних позицій на ринку.

Собівартість української продукції є порівняно невисокою на світових ринках. Це обумовлено дешевою робочою силою, відсутністю ринку землі, незначними матеріальними витратами через обмеженість оборотних коштів. Але із врахуванням світових трансформацій ситуація у вітчизняному агропромисловому виробництві буде змінюватися. Поява ринку землі, зростання ціни на робочу силу, на енергоносії та інші матеріальні засоби виробництва приведуть до зростання собівартості аграрної продукції. Ефективна аграрна реформа означає цінову лібералізацію на ринку ресурсів, що повинно привести до їх кращого розподілу. Але на практиці розбіжність інтересів сільськогосподарських виробників, переробників, торгівлі та виробників засобів для сільського

господарства продовжує спричиняти нееквівалентність міжгалузевого обміну [7, с.304].

У цьому аспекті важливим є вирішення проблем ресурсозбереження з точки зору ефективного використання основних складових аграрного виробничого потенціалу; впливу на динаміку виробничих витрат такого макроекономічного чинника, як ціновий паритет в умовах інфляції.

Інтенсивний тип відтворення у сільському господарстві реалізується через додаткові вкладення, які не можна ототожнювати лише зі зростанням витрат, оскільки в процесі інтенсифікації відбувається якісне вдосконалення виробництва, через використання досягнень науково-технічного прогресу, застосування новітніх засобів виробництва, інноваційних технологій, що забезпечують підвищення ефективності виробництва.

Висновки. Удосконалення форм виробничої інтенсифікації на основі їх поєднання та створення ефекту нової якості передбачає раціональне поєднання фондозберігаючої та матеріало- і ресурсозберігаючої форм інтенсифікації, завдяки чому якісно зростає ефективність суспільного виробництва. Ефективне використання ресурсів досягається за їх пропорційної збалансованості, що відповідає технологічним вимогам виробничого процесу. Такий підхід, що базується на раціональному співвідношенні між земельними, трудовими, матеріально-технічними ресурсами, реалізує на практиці оптимальне використання ресурсного потенціалу сільського господарства.

На сучасному етапі розвитку інноваційної сфери України особливого значення набуває активізація співпраці між сільськогосподарськими товаровиробниками та науково-дослідними установами, що створює об'єктивні умови для впровадження всебічної форми виробничої інтенсифікації та забезпечення конкурентоспроможності сільсько-господарської продукції на регіональному та міжнародному ринках.

У перспективі особливої актуальності набуває розробка напрямів інтенсифікації сільськогосподарського виробництва з широким залученням новітніх досягнень науково-технічного прогресу, що сприятиме переорієнтації виробництва на інноваційну модель відтворення, зумовлену потребами ринкової системи господарювання, посиленням конкуренції, глобалізацією економіки.

Література.

1. Муковоз В. О. Інтенсивність та економічна ефективність інтенсифікації в рослинництві / В. О. Муковоз, С.А. Гамівка // Вісник Сумського національного аграрного університету. – (Серія: Економіка та менеджмент). – 2009. – Вип. 8 (37). – С. 70–72.
2. Економічний словник-довідник: [за ред. С.В. Мочерного]. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
3. Економіка сільського господарства: Навч. посібник / Збарський В. К., Мацибора В. І., Чалий А. А. та ін.; За ред. В. К. Збарського і В.І. Мацибори. К.: Каравела, 2009. – 264 с.
4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: [навч.посібник] / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002.
5. Кузьома В. В. Інтенсифікація – основа ефективного використання землі / В.В.Кузьома // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. - Черкаси. - 2007. - Вип. 18 - Ч. III. - С. 118-120.
6. Виклики і шляхи агропромислового розвитку / [Пасхавер Б.Й., Шуравська О.В., Молдаван Л.В. та ін.]; за ред. акад. УААН Б.Й. Пасхавера ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2009. – 432 с.